

Margareta Westman

27/3 1936 – 15/8 2000

Svensk språkvård har sorg. För bara en dryg vecka sedan, den 15 augusti, avled Margareta Westman efter en längre tids sjukdom. Då återstod ungefär ett halvt år tills hon skulle fylla 65 och med välförtjänt pension lämna sin post som föreståndare för Svenska språknämndens sekretariat.

Margareta kom till Språknämnden redan 1966 som forskningsassistent under Bertil Molde. Knappt 20 år senare, 1985, efterträdde hon Molde som Språknämndens föreståndare. Däremellan hade hon 1974 disputerat på avhandlingen *Bruksprosa*, tillkommen inom forskningsprojektet Skrivsyntax i Lund, och 1977 gett ut den flitigt använda läroboken *Att skriva bättre offentlig svenska*. Margareta blev 1986 docent vid Stockholms universitet där hon fått sin akademiska grundutbildning och där hon också tjänstgjorde i flera år vid Institutionen för nordiska språk, bl.a. som tillförordnad professor i svenska språket. Hon fick professors namn 1994.

Under Margareta Westmans ledning växte Svenska språknämnden både till storlek och innehåll. I sin kamp för en bättre svenska och en effektivare språkvård tog hon initiativ till en rad olika projekt och hon deltog engagerat i den offentliga debatten om svenska språkets villkor och framtid. I tidskriften *Språkvård* hann Margareta bidra med ett 100-tal inlägg i de mest mångskiftande ämnen och hon medverkade under flera år regelbundet i Sveriges Radios språkprogram.

Hennes sista stora insats för den svenska språkvården var att

tillsammans med Ulf Teleman utarbeta ett handlingsprogram för att främja svenska språket. Handlingsprogrammet är en av utgångspunkterna för den parlamentariska utredning om svenskt språk som regeringen i Sverige tagit initiativ till. Om det arbetet småningom ger resultat är det i stor utsträckning Margaretas förtjänst.

Margareta Westman var rikt utrustad och väckte beundran och respekt i vida kretsar. Ett uttryck för det är den festskrift, *Språket lever*, som hon fick på sin 60-årsdag. Hennes språksyn var sant demokratisk och hon var svuren motståndare till högfärd och uppblåsthet i alla former. I sin minnesteckning över Margareta i Dagens Nyheter (18/8 2000) karakteriserar Catharina Grünbaum sin vän och förra kollega som "en inspirerande person utöver det vanliga". Hon fortsätter:

Att diskutera med henne var alltid ett äventyr. Hon var snabb i tanken, hon provocerade och vände upp och ned på argumenten, ibland med absurd humor, ibland på djupaste allvar, ofta retsamt men samtidigt kärleksfullt. För sina elever och doktorander var hon en handledare som visade på problemställningar de omisstänksamt gått förbi. Och många radiolyssnare som hoppats få sina föreställningar bekräftade fick i stället höra sina frågor vridna ett varv till, med ett svar som innebar en ny fråga.

1994 utgav Margareta Westman den bok som skulle bli hennes sista monografi i livet. Den heter *Språkets lustgård och djungel*. I den redogör författaren för sina tankar om språkets väsen och möjligheter och hon gör det på ett mycket personligt sätt och i en programmatiskt krångelfri stil. I kapitlet "Sakprosans skiftande former" skriver Margareta:

Jag tror att för att ett levande språk ska vara levande ska det vara sådant att ingen riktigt behärskar varje del av det. Gjorde vi det vore språket dött, det vill säga totalt gripbart.

Det är bättre om vårt gemensamma stora språk är större och mer vittomfamnande än det särskilda språk någon av oss har. För det innebär också att vi alla alltid kan vidga vårt eget språk, vi kan lära oss mer.

Många är vi som lärt och tagit intryck av Margareta Westman och lika många som nu djupt kommer att sakna Margaretas färgstarka person och hennes röst i den svenska språkvårdsdebatten. Förlusten av henne är stor och smärtsam.

*Vid Nordiska språkmötet i Nuuk 24 augusti 2000
Mats Thelander, Ordf. för Svenska språknämnden.*

På Nordiska språkrådets och de nordiska kollegernas vägnar vill också jag säga några ord till Margareta Westmans minne.

Margareta var den första ordföranden för Nordiska språkrådet, under åren 1997–1999. Hon fick därför en avgörande betydelse för hur den nya institutionen skulle utformas som efterträdare till det tvåågsnedlagda Nordiska språksekretariatet. Den uppgiften tog hon på allvar, och hon skötte den, liksom det mesta hon tog för sig, med klokhet, omdöme och kreativitet, även om hon hade begränsade krafter för det.

Margareta hade ju sedan tidigare en lång bana bakom sig inom det nordiska språksamarbetet och inom styrelsen för Nordiska språksekretariatet. Hon var definitivt en del av den, som Allan Karker brukade säga, väl sammenspiste grupp som i årtionden har arbetat för att stärka de nordiska språknämndernas samarbete och främja den nordiska språkförståelsen.

För Margareta var det nordiska en självklarhet snarare än en passion. Jag tror jag vågar säga att hon inte såg det som ett självändamål, utan hon betraktade den nordiska dimensionen som en oskiljbar del av arbetet för svenska språket. Språken i Norden var helt enkel en del av språkets lustgård och djungel. På

samma sätt var Margareta en förebild för oss andra, inte minst genom sitt arbete för att främja klarspråk och stärka det egna språkets ställning genom framsynta språkpolitiska initiativ.

Margaretas nyfikenhet och hennes glädje i språket präglade också hennes förhållande till de andra språken i Norden. Några av oss minns till exempel det rollspel som hon och Else Bojsen från Dansk Sprognævn ibland kunde ägna sig åt, med ombytta roller så att Margareta talade svenska som en dansk och Else talade danska som en svensk. Det var också nyfikenheten, snarare än ett behov, som gjorde att Margareta lärde sig finska, eller i varje fall grunderna i finska och finskans struktur. Hon byggde på det viset vidare på traditionen från sin företrädare Bertil Molde, som också kunde finska till husbehov. Det är en tradition som kommer att vara starkt förpliktande för Margaretas efterträdare!

Grönländska kunde Margareta visserligen inte, men jag kan nästan slå mig i backen på att om hon hade varit med oss här i dag, så skulle hon ha överraskat oss med några fraser på grönländska, kanske inflätade i någon av de dikter hon brukade läsa upp på språkmötena.

Men Margareta är inte här, annat än i våra minnen. Vi minns henne med saknad, men vi minns henne också med tacksamhet och glädje över det hon har gett oss under alla dessa år.

Jag vill gärna avsluta med ett citat av Gunnel Källgren, ur en fotnot till hennes artikel i *Språket lever!*, festskriften till Margareta Westman på hennes 60-årsdag. Fotnoten berättar om Gunnel Källgrens första upplevelser av Margareta under studietiden.

Margareta var vacker som en gudinna, men det brydde hon sig liksom inte om. Hon var så fruktansvärt bright så hon vågade vara dum. Hon sa: "Ursäkta, men jag har inte riktigt begripit det där du sa" och så fick hon den (manlige) föreläsaren att trassla in sig i sina egna förklaringar så man begrep att han nog inte heller riktigt hade begripit det där han sa. Dessemellan ställde hon den enkla, raka, konkreta fråga som alla ville ställa men ingen tordes, eller klarade av att

formulera, och hela auditoriet andades ut av lättnad och föreläsningen flöt vidare och allt var bra och man kände sig nästan lika intelligent som Hon.

Så var det också i vår krets. Margareta kom med frågor och nya infallsvinklar, som med en gång kunde hjälpa oss andra att se sammanhang som vi tidigare bara hade anat.

*Vid Nordiska språkmötet i Nuuk 24 augusti 2000
Mikael Reuter, föreståndare för Svenska avdelningen
vid Forskningscentralen för de enhemska språken.*

